

Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin
İnkisafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

14-cü istiqamət: Diaspor quruculuğu, lobbicilik və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi

Hazırda dünyanın 70 ölkəsində 50 milyona yaxın azərbaycanlı yaşayır. Bütün dünya üzrə isə 150-dən yuxarı azərbaycanlı diaspor cəmiyyəti fəaliyyət göstərir. Diaspor yunan sözü olub, xalqın (etnik birliyin) xeyli hissəsinin yaşadığı ölkədən xaricdə məskunlaşmasıdır. Bu gün Azərbaycan diasporunun ən geniş və intensiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələr içərisində Rusiya Federasiyası xüsusilə diqqətə cəlb edir.

Hazırda, qeyri-rəsmi statistikaya görə, Rusiyada 3 milyona yaxın soydaşımız yaşayır ki, onlar Federasiyanın 89 subyektinin hamısında məskunlaşmışlar. Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşması bir neçə mərhələdən keçib. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra Rusiyadakı soydaşlarımızın diaspor formalaşdırılması prosesi xüsusi intensivliklə başladı və hazırda proses davam etməkdədir.

Rusiyada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, tədqiqatçı və analitiklərin rəyinə görə, nisbətən passivdir...

1992-ci il 4 aprel Rusiya-Azərbaycan diplomatik münasibətlərinin qurulmasından sonra gündəmdə duran əsas məsələ Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun inkişafı oldu. Rusiya ilə ölkəmiz arasında müəyyən dövrlər münasibətlərdə bəzən soyuq, bəzən isə mehriban durum olması azərbaycanlılara da öz təsirini göstərib. Bütün bunlara baxmayaraq, Rusiyada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti, tədqiqatçı və analitiklərin rəyinə görə, nisbətən passivdir. Rusiya azərbaycanlılarının çox hissəsini ticari işlərlə məşğul olan şəxslər təşkil edir. Azərbaycanlılar içərisində tanınmış biznesmenlər, hüquqşünaslar, elm və incəsənət xadimləri olmasına baxmayaraq, birlik yoxdur. Bu hadisələr fonunda Azərbaycan diasporu artıq siyasiləşmiş bir ittifaqı xatırladır. Rusiyanın ən yüksək vəzifəli şəxslərinə təsir etmək iqtidarında olan şəxslərin bir çoxu passiv möqedə durmaqdadır.

Rusya hüquq-mühafizə və yerli kriminal qruplar tərəfindən çox incidilənər də azərbaycanlılardır...

Hələ 1987-ci ilin may ayında Rusiyadakı Azərbaycan cəmiyyətləri ara-

sında birlik yaranması məqsədilə Azərbaycan Cəmiyyətlərinin Koordinasiya Şurası yaradıldı. Lakin sonradan cəmiyyətlər arasında yaranmış müəyyən problemlər səbəbilə Koordinasiya Şurası sadəcə kağız üzərində qaldı və fəaliyyətini dondurdu. Hazırda Rusiyadakı Azərbaycan diasporu digərlərindən zəif hesab olunur. Azərbaycanlıların Qafqazdan Rusiyaya gədənər içərisində sayca üstünlük təşkil etmələrinə baxmayaraq, onlar arasında həmrəylik, birlik zəif şəkildə qurulub. Məhz buna görədir ki, bu gün Qafqazdan olan xalqlar içərisində Rusiya hüquq-mühafizə və yerli kriminal qruplar tərəfindən çox incidilənər də azərbaycanlılardır. Bu səbəbdən də Rusiyada azərbaycanlılara qarşı başlanan təzyiqlər, bir qrup soydaşımızın vətənə geri göndərilməsi, kriminal zəmində baş verən cinayətlər səbəbilə qətl edilən soydaşlarımız və digər hadisələrin əsas günahını Azərbaycan diasporunun daxilində axtarmaq lazımdır.

"Rusiyada yetərinə güclü olan erməni diasporuna qarşı bizim diasporumuz formalaşmalıdır ki..."

Azərbaycanlıların Rusiyada böyük diaspor təşkilatı olan Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi (ÜAK) fəaliyyətini dayandırıb. Bu təşkilat ölkənin ən böyük diaspor təşkilatlarından hesab edilirdi və fəaliyyətini ekspertlər yüksək qiymətləndirirdi. Rusiya Federasiyası Ali Məhkəməsində ÜAK-in qeydiyyatının ləğvi barədə Rusiya Ədliyyə Nazirliyinin iddiası üzrə proses keçirildi. Ali Məhkəmə Ədliyyə Nazirliyinin iddiasını təmin edərək, ÜAK-in qeydiyyatının ləğv olunması barədə qərar verdi. O zaman etibarən hələ də ÜAK-in fəaliyyəti bərpa olunmayıb. ÜAK-in yerinə yeni təşkilatın yaradılacağı söylənilsə də, hələ ki, bu ideya da gerçəkləşməyib. Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun bir

Dünyada ən böyük Rusiya diasporumuzun təşkilatlanma və mütəşəkkillik problemlərinin kökü...

araya gələ bilməməsinin kökündə hansı amillər durur?

Bütöv Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyasının dünya azərbaycanlıları və türk dünyası ilə əlaqələr üzrə katibi Bünyamin Qəmbərli "Bakı-Xəbər"ə açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycan diasporu Rusiyada böyük çəkiyə malikdir, lakin təəssüf ki, onlar təşkilatlanmış səviyyədə deyil: "Ordakı diaspor öz işlərini Azərbaycanın milli, dövlət maraqlarına xidmət edən səviyyədə qura bilməyib. Həqiqətən də, Rusiyada çox böyük imkanlara malik olan soydaşlarımız fəaliyyət göstərirlər. Təəssüf ki, onlar bir yere yığılıb, həm rastlaşdıqları problemləri həll etmək, həm də Rusiyada böyük diaspor təşkil edərək Azərbaycana qarşı düşmənçilik mövqeyi nümayiş etdirən ermənilərə qarşı dayanmağa, onların anti-Azərbaycan mövqeyini ifşa etməyə çalışmırlar. Bu, əlbəttə ki, böyük təəssüf doğurur. Gəlin, Rusiyada Ermənistanın maraqlarını müdafiə edən erməni diasporunun da fəaliyyətinə baxaq. Arada çox ciddi bir fərq görəcəyik. Rusiya Azərbaycan üçün bütün mənərlərdə əhəmiyyətli bir ölkədir. Eyni zamanda siyasi bir məkan kimi ora Azərbaycan üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan biz Rusiyadakı diasporamızın güclənməsini çox arzu edirik. Ən müxtəlif vaxtlarda buna müəyyən cəhdlər olub, konkret addımlar atılıb. Lakin onları bir yere yığıb güclü təşkilat şəklinə formalaşdırmaq, çox təəssüf ki, mümkün olmayıb. Əksinə, azərbaycanlıların imkanlı adamları vaxtla bir "Milyarderlər ittifaqı" adlanan anti-Azərbaycan koalisiyası yaratdı. Azərbaycan dövlətinin rəsmi mövqeyi budur ki, bizim istənilən ölkədə olduğu kimi, Rusiyada da

güclü diasporumuz formalaşsın. Belə olan təqdirdə, xaricdəki azərbaycanlılar diaspor ətrafında birləşib, Azərbaycanı xaricdə daha yaxşı müdafiə edə biləcəklər. Bizim Rusiyada kifayət qədər vətənpərvər insanlarımız var. Bu adamları axtarıb, prosesə cəlb etmək lazımdır. Ümidvaram ki, bu amillər özünü doğruldarsa, diasporumuz güclənə bilər. Biz bu xətti sona qədər davam etdirməliyik. Çünki Rusiyada yetərinə güclü olan erməni diasporuna qarşı bizim diasporumuz formalaşmalıdır ki, onların anti-Azərbaycan fəaliyyətlərinə cavab verən mübarizə apara bileyk".

Yeni təşkilat da öz üzərinə götürdüğü birləşdirici missiyani lazımı şəkildə doğrulda bilməyib

Qeyd edək ki, Rusiyadakı diasporu vahid ad altında birləşdirməyə cəhdlər olub. Belə iddiani ortaya qoyanlardan biri də Füzuli Məmmədov (Frenk Elkapone) adlı iş adamı olub. Ancaq onun Rusiyada yaşayan azərbaycanlıları öz ətrafında birləşdirmək kimi iddiası hələ ki, səmərə vermir. Yalnız təmtəraqlı təqdimatı və bahalı məkanda keçirilən tədbirindən başqa heç nəyi ilə yadda qalmayan qurumun sosial şəbəkələrdəki fəaliyyəti də nəzərə çapmır. Hiss olunur ki, 2019-cu il aprelin 27-də Moskvada Dünya Azərbaycanlıları İttifaqının təşkilatçılığı ilə Rusiya Azərbaycanlıları İttifaqının yaradılması ehtimalı qalıb. Bu müddət ərzində qurumla bağlı apardığımız media monitorinqi əsasında deyə bilərik ki, yeni təşkilat da öz üzərinə götürdüyü birləşdirici missiyani lazımı şəkildə doğrulda bilməyib. Diaspor işində təcrübəsi olanlar bildirir ki, diaspor canlı orqanizm kimi fəaliyyət göstərməlidir. Azərbaycanla bağlı

olan təşkilatlarda isə bu yoxdur. Onların hamısı gözləyir ki, hardansa pul alıb gedib formal bir tədbir keçirsinlər. Başqa bir yeniliyi görmürük. Hazırda Rusiyada diasporumuz, demək olar ki, başsızdır. Funksional bir quruma ciddi ehtiyac var. Bir-iki nəfəri yığıb şəkil çəkdirməklə iş bitmir. Bunun üçün Azərbaycanın da dəstəyi lazımdır.

"Rusiyada azərbaycanlıları arasında prinsiplial həmrəylik yoxdur"

Rusiyadakı diasporumuzun tanınmış üzvlərindən olan Mirkəzim Seyidov isə qəzetimizə açıqlamasında bildirdi ki, bir araya gələ bilməməyimizin kökündə intriqalar durur: "Diaspor Komitəsi və XİN-də dəyişiklik olub. Ortaya yeni yanaşma qoyulmalıdır. Bütün zamanlarda bizim Rusiyadakı səfirlerimizlə diaspor liderlərimiz yola gedə bilməyib. Hər bir tərəf çəkirsə, hansı birlikdən, inkişafdan söhbət gedə bilər? Təşkilatlar yaradılarda, onların vitrinində belə Rusiyada qaymaq sayılan azərbaycanlı ziyalılar təmsil olunmur. Mən belə təşkilatların perspektivinə inanmıram. Rusiyada yeni bir diaspor təşkilatı qurulmalıdır. Elə təşkilat olmalıdır ki, onu həm Rusiya tərəfi qeydiyyata alsın, həm də Azərbaycanın rəsmi dairələri dəstəyini ifadə etsin. Yeni yaradılan təşkilat Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın üzə çıxarılması, onların ümumazərbaycan işlərinə cəlb olunması ilə məşğul olmalıdır. Diasporun fəaliyyət göstərməsi üçün onun üzvlərinin daxili istəkləri və böyük, əziyyətli işi lazımdır. Hesab edirəm ki, Moskvada Azərbaycanın böyük mədəniyyət mərkəzinin yaradılması zəruridir. Bu, güclü birləşdirici amildir. Belə mərkəz, məsələn, Parisdə var və orada müxtəlif tədbirlər keçirilir, bu tədbirlərə Azərbaycanla bağlılığı

olan bütün insanlar gəlir. Uşaqlarımız və nəvələrimiz bir-birini tanıyırlar. Bunun üçün şərait yaratmalıyıq. Rusiya azərbaycanlıları arasında prinsiplial həmrəylik yoxdur. Zamanında iki böyük diaspor təşkilatı - ÜAK və "AzerRos"-un əməkdaşlıq və qarşılıqlı fəaliyyət prinsipləri üzrə razılığa gələ bilmədiklərini nəzərə alsaq, danışmağa dəyməz. Diasporda lobbicilik prinsipləri hələ təzə-təzə formalaşır. Azərbaycanlılar kütləvi halda hələ də Rusiyada baş verən ictimai-siyasi proseslərlə maraqlanmırlar. Ancaq vəziyyət tədricən düzəlir. Artıq bizim tanıdığımız azərbaycanlılar mərkəzi və yerli qurumların qanunverici orqanlarına seçilir. Rusiyada Azərbaycan diasporunun gələcəyi bu gündən etibarən bizim özümüzəndən asılıdır. Buna görə də firsətdən istifadə edərək bütün azərbaycanlıları həmrəy olmağa çağırıram".

Bizim əsas məqsədimiz azərbaycanlıların Rusiya cəmiyyətinə inteqrasiya olunmasıdır. Həmvətənlərimiz orada özlərinə münib şərait tapsınlar, orada fəaliyyət göstərdikləri vaxtda rastlaşdıqları problemlərin həll olunmasına nail olsunlar, ümumiyyətlə, çalışsınlar ki, problemləri yaranmasın. Bir də Rusiyadakı səfirliklə diaspor qurumları arasında ki koordinasiya ehtimalıdır ki, intriqalara son qoyulsun. Bütün dünyada diasporumuzun inkişafına mane olan amillərdən başlıcası səfirliklərlə diaspor qurumlarımızın arasındakı ziddiyyətlərdir. Buna tam son qoymağın zamanıdır.

Məhəmmədli QƏRİBLİ

Yazı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.